qəbul edilir, yaşıl düşüncə isə davamlı və keyfiyyətli həyat üçün əvəzsiz şərt kimi qəbul edilmir. Yaşıl sahibkarlıq; ölkənin enerji, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, mədənçilik, təhsil, səhiyyə və sağlam qida istehsalında ən mühüm başlanğıc nöqtələrindən biri olmalıdır. Mövcud iqtisadi sistemin yaratdığı hər bir problem düzgün və davamlı yanaşmalar sayəsində problemdən çox fürsətə çevrilir. Nəhayət; yaşıl düşüncə və sahibkarlıq həyatın mənbəyidir. Bununla belə, resurslar sonsuz deyil, yalnız "yaşıl perspektiv" sonsuzdur[2].

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Keskin, S. (2016). Yeşil Girişimcilik . Yalova Sosyal Bilimler Dergisi , 6 (12) , 285-294 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/yalovasosbil/issue/27392/234202
2. Silajdzic, Irem & Kurtagić, Sanda & Vucijak, Branko. (2015). Green entrepreneurship in transition economies: A case study of Bosnia and Herzegovina. Journal of Cleaner Production. 88. 376-384.

YENI IQTISADI ŞƏRAITDƏ SAHIBKARLIQ FƏALIYYƏTININ QIYMƏTLƏNDIRILMƏSI

Hacıyev Azər Vahid oğlu
Mingəçevir Dövlət Universiteti

Müxtəlif ölkələrdə sahibkarlıq fəaliyyətinin dəstəklənməsi və bu sahənin dövlət tənzimlənməsinin miqyasları, onun konkret forma və metodları müxtəlif xarakter daşıyır. Konkret olaraq sahibkarlıq fəaliyyətinin dəstəklənməsi və bu sahəyə yardım göstərilməsinin ümumi müəyyənləşdirilmiş hər hansı hazır konsepsiyasından danışmaq mümkün deyildir. Müasir reallıqlarda bazar və istehsal strukturları arasında səmərəli uyğunlaşma prosesinin yaradılması, ölkənin strateji maraqları baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu əlaqənin səmərəliliyi mahiyyət etibarilə iqtisadiyyatda kifayət qədər əhəmiyyətli bir prosesin hərəkətverici qüvvəsi kimi çıxış edir. Əksər hallarda bu iki subyekt arasında qarşılıqlı əlaqənin səmərəliliyinin təmin edilməsi iqtisadi inkişafın gedişində mövcud problemlərin aradan qaldırılmasında əhəmiyyətli rola malik olur.

İnkişaf etmiş ölkələrdə bazar mexanizmləri sahibkarların meydana gəlməsində mühüm rol oynamışdır. İnkişaf etmiş ölkələrdə sahibkarlığı inkişaf etdirən şərtlər mühüm elementlərdir, çünki onlar sahibkara və müəssisəyə birbaşa təsir göstərir.

Sahibkarlığa bilavasitə təsir edən şərtlər maliyyə şəraiti, kommersiya və hüquqi infrastruktur, təhsil, fiziki infrastruktura çıxış, dövlət siyasəti və proqramlar kimi nəzərdən keçirilə bilər. Bununla əlaqədar olaraq, inkişaf etmiş ölkələrdə sahibkarlığa kömək edən ümumi milli şərtləri aşağıdakı kimi qiymətləndirmək olar:

İnkişaf etmiş ölkələrin makroiqtisadi şəraiti: məlumdur ki, sahibkarlığın keyfiyyətinə xüsusilə sənaye sektoru və biliyə əsaslanan sektorlar təsir edir. Sahibkarlığın yaradılmasında işçi qüvvəsinin kvalifikasiyası və məşğulluq səviyyəsi böyük əhəmiyyət kəsb edir.

İnkişaf etmiş ölkələrin pul-kredit siyasəti: sahibkarlar nöqteyi-nəzərindən vacibdir ki, pul-kredit və valyuta siyasəti məzənnəsi investisiyalar baxımından dəyişməsin. Bu kontekstdə sabit bir mühitin olması sahibkarların etibarını təmin edir.

İnkişaf etmiş ölkələrin vergi strukturları: tətbiq oluna bilən və vergiyə cəlb edilə bilən istənilən vergi sahibkarlığa təsir edə bilər.

İnkişaf etmiş ölkələrin sosial və mədəni strukturları: inkişaf etmiş ölkələrdə sahibkarlıq səyləri cəmiyyətdə geniş tanınır, dəstəklənir və təşviq olunur. Ümumiyyətlə, inkişaf etmiş ölkələrin cəmiyyətlərini sahibkarlıq ruhu olan, imkanları görməyə və qiymətləndirməyə qadir olan cəmiyyət kimi qiymətləndirmək olar. İnkişaf etmiş cəmiyyətlərdə sahibkarlıq ruhunun əsas amili uğursuzluğa dözmək azadlığıdır ki, bu da risk etməyə hazır olur.

İnkişaf etmiş ölkələrdə sahibkarlığın inkişafına təsir göstərən bir sıra amillər mövcuddur. Onların yerləşdiyi şərait sahibkarlığa, habelə onun inkişaf proseslərinə təsir göstərir. İlk növbədə, sahibkarlar üçün ən vacib töhfə maliyyələşmədir. Maliyyələşdirmə mənbələri sahibkarlar baxımından qiymətləndirildikdə, bu resursların ən vacib hissəsi ailə üzvləri və ya tanışlar, banklar və maliyyə qurumları, dövlətlər, kapital bazarları və biznes münasibətlərində birlikdə işləyən müəssisələr ola bilər. İnkişaf etmiş ölkələrdə maliyyə şərtləri ilə bağlı mühüm təcrübələr arasında müəssisə kapitalının maliyyələşdirilməsi metodu və "mələk" investorlar kimi təcrübələr var. Sahibkarların maliyyə mənbələri sırasına daxil olan şəxsi resurslar və xarici resurslar iki əsas variantı təşkil edir. Xarici mənbələr arasında bank kreditləri kimi resurslar da hazırlanmışdır. "Mələk" investorlar əsasən peşəkar iş təcrübəsi, müəyyən bilik və maliyyə təcrübəsi olan insanlardır. Bu resurs sayəsində o, müəssisələrin yaradılmasına kömək etmək və yeni müəssisələrin həyata keçirilməsi şanslarını artırmaq məqsədi ilə yeni biznesə başlayan, habelə inkişafa və innovasiyalara səbəb ola biləcək yenilikçi təşəbbüslərə kapital cəlb etmək məqsədi daşıyır.

Ticarət-hüquqi strukturun olması, bir qayda olaraq, müəssisələrə münasibətdə qanunvericilik və əmək qanunvericiliyi normaları ilə təmin edilir. Onların arasında xüsusilə yeni şirkətin yaranmasından əvvəlki bürokratik hərəkətlərə dair müddəalar, şirkətlərin fəaliyyətinə aid müddəalar, rəqabət haqqında qanunlar, işçilərin seçilməsi və işçilərin aparılması kimi əmək qaydalarını tənzimləyən əmək qanunları, habelə əqli mülkiyyət hüquqlarına aid hüquqi normalar var. Məsələn, Aİ üzvü olan ölkələrdə sahibkarların biznes səviyyəsində üzləşdiyi problemlərə qarşı mühüm tədbirlər görülür. Bəzi üzv dövlətlərdə mənfəət vergisi hələ də yüksək olsa da, son illərdə Aİ-də əməkdaşlara vergi yükünün azaldılması istiqamətində vergi islahatları aparılmışdır.

İnkişaf etmiş ölkələrdə sahibkarlıq cəmiyyətinin yaradılması hamını maraqlandırır. Bu gün və gələcək sahibkarlara dəstək verən təşkilatlar tərəfindən sahibkarlığa müsbət münasibətin vacibliyi məktəblər, universitetlər, investorlar, yerli icmalar, regionlar, peşəkar təşkilatlar, biznes məsləhətçiləri və kütləvi informasiya vasitələri kimi inkişaf etmiş ölkələrin ön sıralarındadır. Buna görə d, müsbət münasibət təşviq etmək üçün bir yol kimi uğur hekayələri vurğulayaraq, rol modelləri təqdim etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Məsələn, İrlandiyada yüksək artım

potensialı olan yeni müəssisələrin inkişafına, eləcə də universitetlərin bazasında biznes startapların sayının və intensivliyinin artırılmasına yönəlmiş dəstək paketi həyata keçirilir. Finlandiyada təhsilin bütün səviyyələrində sahibkarlıq təhsili tədris proqramına daxil edilib. Avropa Komissiyasının yeni məruzəsinə əsasən, bir çox Avropa ölkələrində sahibkarlıq təhsili gündən-günə daha çox dəstəklənir.

Sahibkarların xüsusilə öz bizneslərinin yaradılması mərhələsində aldıqları dayaqlardan biri də texnoparklardır. Texnoparklar texnologiya firmalarının və təşkilatlarının formalaşmasını və böyüməsini stimullaşdırmaq və təşviq etmək üçün nəzərdə tutulmuş universitet və ya ali təhsil müəssisəsi və ya tədqiqat mərkəzi ilə əlaqə yaratmaq, həmçinin texnologiya əsaslı firmalara, torpaq, tikinti və yüksək texnologiyalı firmalara və təşkilatlara texnologiya ötürülməsi ilə bağlı idarəetmə bölmələrini dəstəkləmək üçün bir müəssisədir.

Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında qanun biznesin inkişafının 10 prinsipini müəyyən edir:

1. Sahibkarlar və ailə biznesinin təşviq edildiyi biznes mühitini yaratmaq;
2. Müflisləşmə təhlükəsi ilə üzləşən vicdanlı sahibkarlara ikinci şans vermək;
3. "Əvvəlcə kiçik düşün" prinsipinə uyğun qaydalar işləyib hazırlamaq;
4. İctimai qurum və təşkilatların sahibkarların ehtiyaclarına həssas olması;
5. Dövlət siyasəti alətlərinin sahibkarlıq fəaliyyəti ehtiyaclarına uyğunlaşdırılması;
6. Sahibkarlıq fəaliyyətinin maliyyələşdirmə imkanlarının sadələşdirilməsi və kommersiya əməliyyatları üzrə ödənişlərin vaxtında aparılmasına kömək edən qaydalar və biznes mühitinin yaxşılaşdırılması;
7. Sahibkarlıq fəaliyyətinə malik olan müəssisələrin vahid bazar gücü imkanlarından daha çox istifadə edə bilməsini təmin etmək;
8. Sahibkarlıq fəaliyyətinə malik olan müəssisələrdə bacarıqların inkişafına və bütün növ innovasiya fəaliyyətinin inkişafına köməklik etmək;
9. Ekoloji problemləri fürsətə çevirmək imkanı vermək;
10. Böyüyən bazarlardan faydalanmaq üçün dəstəkləmək və təşviq etmək.

Ədəbiyyat siyahısı

1. İbrahimov E.R., İbrahimov İ.H. "Sahibkarlıq fəaliyyətinin iqtisadi, hüquqi mexanizmi". Bakı. 2010

2. Manafov Q.N. "Sahibkarlığın nəzəri və praktiki məsələləri". Bakı, 1997.

3. Niftullayev V. "Sahibkarlığın əsasları". Bakı, 2007.